

Delad hotbild, men skilda alliansstrategier

En teoriprovande studie om Sverige och Norges förhållningssätt till NATO

Agnes Eklund & Andrea Trouvé

Abstract

Att länder agerar olika i det internationella systemet beror på många variabler. Stater strävar efter att stärka sin egen säkerhet och makt och tenderar att ingå i mellanstatliga samarbeten som följer det egna landets nationella identitet och dess medföljande ideologier, och vad som upplevs vara ett yttre hot skiljer sig länder emellan. Detta är antaganden som görs inom neorealismen och neoklassisk realism, två teorier ämnade för att kunna förklara alliansbyggande. Syftet med den här undersökning har varit att, med utgångspunkt i dessa teorier och dess antaganden, pröva om de på ett framgångsrikt sätt lyckats förklara varför Norge och Sverige skiljer sig åt i valet av alliansbyggande i det internationella systemet, med fokus på alliansen NATO. Studiens relevans motiveras baserat på den tidigare forskning som finns inom ämnet som utger sig för att kunna förklara alliansbyggande i mer generella termer, men fallet Norge och Sverige är unikt och utgör därför denna studiens undersökningsobjektet. Två länder som är såpass lika borde enligt teorierna agera likartat och fattat samma beslut, men så är inte fallet i verkligheten - varför? Genom en komparativ fallstudie har olika variabler analyserats och testats för att se om dessa, utifrån teorierna, lyckas bidra till att förklara hur det kommer sig att länderna har valt olika beslut rörande ett medlemskap i alliansen. Undersökningens slutsatser är att teorierna i viss mån kan förklara några av variablerna om varför Norge och Sverige agerat som de gjort, men brister i att kunna leverera en definitiv slutsats som behövs för att teorin ska räknas som heltäckande för det valda fallet. De variabler som till viss del är potentiella faktorer som påverkat ländernas val av medlemskap visar sig ändå kräva en vidare forskning med kompletterande teorier. Trots delat hot, geografisk närhet, likartad kultur och levnadsstandard går länderna skilda vägar, vilket berättar att det är andra faktorer som spelar roll, eller andra teorier som ämnar sig bättre. Slutsatserna poängterar däremot ländernas identitet som avgörande variabler för denna studie, men där valda teorier inte lyckas förklara hur dessa identiteter har formats och därefter bibehållits. Slutsatsen av undersökningen är relevant då teoriernas brister blir belysta inom den valda frågeställningen, och visar att det krävs vidare forskning på det unika fallet om Norge och Sveriges medlemskap, eller brist på, i den militära alliansen NATO.

Nyckelord: Alliansbyggande, NATO, neorealism, neoklassisk realism, teoriprovande, komparativ fallstudie.

Antal ord: 9234.

Innehållsförteckning

Abstract	1
1 Inledning	3
1.2 Syfte och frågeställning	3
1.1 Bakgrund	4
1.1.1 Historia	4
1.1.2 Sveriges och Norges likheter och skillnader	5
1.1.3 NATO	7
1.1.4 Sveriges relation med NATO	7
1.1.5 Sveriges alliansfrihet	8
1.3 Tidigare forskning	9
2 Metod och material	10
2.1 Val av studie	11
2.2 Metodologiska reflektioner	12
2.3 Material och avgränsning	13
3 Teoretiskt perspektiv	15
3.1 Neorealism	15
3.2 Neoklassisk realism	16
4 Analys och resultat	18
4.1 Analys på systemnivå	18
4.2 Analys på statsnivå	20
5 Slutsats	24
5.1 Framtida forskning och bidrag	27
6 Referensförteckning	29

1 Inledning

Sverige och Norge. Två grannländer med snarlika kulturer, levnadsstandarder och värderingar. De delar flertalet samarbeten i det internationella systemet men skiljer sig trots det åt i valet av medlemskap i den militära alliansen NATO. Sverige är inget medlemsland i NATO, medan Norge är en av organisationens ursprungliga medlemsländer. Sverige har förvisso ett väl integrerat samarbete med organisationen, men ett motstånd till ett officiellt medlemskap råder fortfarande hos somliga av landets riksdagspartier, som hänvisar till landets alliansfrihet.

Denna undersökning kommer vidare att visa att det huvudsakligen är liknande hot som såväl Norge som Sverige står inför, och har stått inför sedan andra världskriget. Tidsperioden som undersökningen ämnar att täcka är från ländernas agerande under andra världskriget, samt dagsläget med fokus på Sverige, som fortfarande står utan medlemskap. Med bakgrund av att länderna är så pass lika, och står inför lika hot, gör detta fall till ett intressant undersökningsobjekt, där det är anmärkningsvärt att länderna inte agerat i linje med varandra. Undersökningen kommer att pröva neorealismen och neoklassiska realismens förmåga att förklara just det här fallet. Målet är således att utifrån valda variabler ta reda om om dessa lyckas eller misslyckas med att bidra till en slutsats som förklarar ländernas olika val.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att testa om realismens, och vidareutvecklade neoklassiska realismens antaganden om alliansbyggande kan förklara Sverige och Norges val vad gäller ett medlemskap i den militära alliansen NATO. Detta för att undersöka om teorin håller som verktyg vid undersökning av hur det kommer sig att Norge och Sverige skiljer sig åt i alliansbyggandet, och således urskilja de orsaker som ligger till grund för detta. Önskvärt är att bidra till att skapa en förståelse för Norge och Sveriges beslutsfattande i ämnet i fråga, och i samband med det se om det går att belysa vad det är som formar ett lands värderingar och val. Detta kan i sin tur bidra till en förklaring av faktorer som påverkar staters val av allianser att ingå i, eller ej. Teorin ska således testas och strävan är att ta reda på ifall denna lyckas förklara det som ämnas, och isåfall i vilken grad. Om teorin visar sig vara bristande är även det ett resultat av värde, då den utger sig för att kunna förklara det som denna undersökningen vill.

Undersökningens syfte motiveras utifrån det dagsaktuella läget som ger studien relevans. En ökad spänning mellan världens stormakter kombinerat med en påtaglig global klimatkris, som kräver internationellt samarbete, gör debatten kring alliansbyggande högst aktuell. Såväl Norge som Sverige har ökat sin satsning på det egna försvaret och organisationer som EU expanderar sin gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (Regjeringen, 2013 & Försvarsmakten, 2021 & Sieps Podcast, 2021). Ryssland och Kina omnämns vara två stater som, om de vill, erhåller resurser som kan användas för att främja sina nationella intressen, som eventuellt kan utgöra ett hot gentemot ett land som Sverige och dess försvarsförmåga och demokrati (Försvarsmakten, 2021). Hur kommer det sig att Sverige och Norge skilde sig åt i valet av medlemskap i NATO för över 70 år sedan, och att det är en skiljaktighet som fortfarande kvarstår? Syftet är därmed att undersöka om teorierna räcker till att förklara fallet och om de lyckas hitta orsakssamband för att förstå även dagsläget med en ökad spänning i världen.

Således är frågeställningen som ämnas att besvara följande: *Varför kan Norge och Sverige, två så lika länder, uppvisa skillnader mellan alliansbyggande i det internationella systemet?*

1.1 Bakgrund

För att enklare få en förståelse i analysen, testa teorierna och hitta orsakssamband krävs en bakgrund som redovisar omständigheterna till varför länderna befinner sig där de gör idag. Bakgrunden kommer redogöra för en historisk bakgrund, Sverige och Norges likheter, Sveriges alliansfrihet, grundläggande fakta om NATO samt ländernas relation till organisationen.

1.1.1 Historia

När det kommer till alliansbyggande i historien bär länderna olika erfarenheter värda att nämna. Uppsatsen är begränsad till tiden 1940-1949, samt det nutida dagsläget. Tidsperioden är relevant då det är under efterkrigstiden som NATO grundades, men det är även av intresse att se till nutiden för att undersöka aspekter som bevisligen påverkar den fortsatta skillnaden.

Norge var till en början av andra världskriget, precis som Sverige, uttalat neutrala i konflikten. År 1940 attackerade tyskarna Norge och det blev vändpunkten för landet. Norge förblev ockuperat fram till 1945 utan att kapitulera. Tyskarna mötte motstånd både från

militära styrkor ledda av Norges kung Haakon och även civila motståndsrörelser (Store norske leksikon, 2021). En framträdande anledning till varför Nazityskland var intresserade av att ockupera Norge var deras tillgång till Atlantkusten som skulle möjliggöra en marinbas och flotta. Vidare exporterades Sveriges järnmalm från Narvik i Norge, och genom en ockupation kunde tyskarna även ha kontroll över detta, som utgjorde en viktig resurs inom deras vapenindustri (Ibid).

Sverige å andra sidan uttalade sig vara neutrala under hela andra världskriget, och lyckades stå utanför konflikten. Sverige hade historiskt starka band med Tyskland som var en viktig handelspartner. Den svenska regeringen och kung Gustav V Adolf förde en politik för att vara Nazityskland och Hitler till mötes för att inte riskera att dras in i kriget. Det finns blandade åsikter om Sveriges roll och agerande gentemot Norge under andra världskriget, då det råder viss kritik om det svenska sveket då Sverige lät grannlandet Norge ockuperas för att säkra sitt eget lands säkerhet (Forum för levande historia, 2021 & Svenska Dagbladet, 2017).

1.1.2 Sveriges och Norges likheter och skillnader

Sverige och Norge är två länder som gränsar till varandra och uppvisar flera likheter länderna emellan. De kategorierna där tydliga likheter återfinns är bland annat ländernas fredsindex, grundskolegång, jämställdhet (Gender Inequality Index), jämställdhet i arbetslivet, graden av korruption, levnadsålder, lyckoindex och mänsklig utveckling (Human Development Index). Dessa likheter har presenterats i en tabell (se nedan) som har tagits fram baserat på ett urval som gjorts grundat i ett antagande om vad som kan skildra ländernas kultur, levnadsstandard och graden av demokrati.

	Sverige	Norge
Fredsindex	1,46 Skala: 1-5 (1 är bäst) (2021)	1,438 Skala: 1-5 (1 är bäst) (2021)
Grundskolegång	99,2% (2017)	99,9% (2017)
Jämställdhet (GII)	0,039 Skala: 0-1 (0 är jämställt) (2019)	0,045 Skala: 0-1 (0 är jämställt) (2019)
Jämställdhet i arbetslivet	47,7% (2019)	47% (2019)
Korruption	85 Skala: 0-100 (100 är bäst) (2020)	84 Skala: 0-100 (100 är bäst) (2020)
Levnadsålder	83 år (2020)	82 år (2020)
Lyckoindex	7,363 Skala: 1-10 (där 10 är bäst) (2020)	7,393 Skala: 1-10 (där 10 är bäst) (2020)
Mänsklig utveckling (HDI)	0,945 Skala: 0-1 (där 1 är bäst) (2019)	0,957 Skala: 0-1 (där 1 är bäst) (2019)

Tabell över Norge och Sveriges likheter redovisat i statistik (Statistik Norge & Statistik Sverige, Globalis, 2020).

Däremot uppvisar Norge, år 2020, en högre BNP per capita än Sverige, med sina 67 390 US dollar till skillnad från Sveriges 52 259 US dollar (Statistik Norge & Statistik Sverige, Globalis, 2020). BNP per capita är ett mått som används för att redogöra för ett lands välstånd. En annan skillnad mellan länderna är dess andel av BNP som avser försvaret/militära utgifter. Norge lade 1,9% av sitt BNP på denna post år 2020, och Sverige 1,2% (Globalis, 2020).

Vidare är både Norge och Sverige medlemmar i Förenta nationerna (FN) sedan 1945 respektive 1946 (FN-förbundet 2021), och samarbetar även i andra organisationer, som till exempel Nordefco, som är ett nordiskt samarbete inom försvarsområdet (Regeringskansliet 2021), eller OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSCE 2021). Trots dessa klart påtagliga likheter så besitter länderna varken ett medlemskap i Europeiska unionen, eller i den militära alliansen NATO, som en gemensam nämnare. Denna studien ska

som tidigare nämnt fokusera på NATO, då denna organisation uttryckligen beskrivs som en allians (Embassy of Sweden, 2019).

1.1.3 NATO

Slutet av andra världskriget år 1945 blir startskottet för ett ökat alliansbyggande i världen i syfte att förebygga att liknande konflikter ska kunna ske igen. Redan 1949 grundas alliansen North Atlantic Treaty Organization (NATO) med fokus på säkerhet och militär. Medlemmarna vid tiden bestod av USA, Kanada och tio europeiska länder, däribland Norge. Idag har organisationen 30 medlemsländer och fokuset är fortsatt säkerhet. Om ett medlemslands säkerhet hotas och inte kan lösas med hjälp av politiska åtgärder ska organisationen ingripa med militära medel i ett så kallat kollektivt försvar (NATO, 2021).

NATO erbjuder möjligheten för ett medlemskap för samtliga europeiska länder som besitter de förutsättningar som krävs för att anta de åtaganden som följer medlemskapet (NATO, 2017). Särskilda politiska, ekonomiska och militära mål förväntas efterlevas, inte minst som garanti på landets möjligheter att vara en av alliansens bidragsgivare (NATO, 2017). Från 2006 har riktlinjer framtagits inom organisationen som handlar om att medlemsländerna ska avsätta åtminstone 2% av sin BNP till sina försvarsutgifter. Detta fungerar således som en indikator på respektive lands politiska beslutsamhet att ägna sig åt försvar, men även vilja att bidra till NATO:s gemensamma försvarsinsatser (NATO, 2021).

Flertalet länder, som trots att de inte är medlemmar i organisationen, har ett nära samarbete med organisationen och deltar i övningar, bidrar med information och deltar i fredsbevarande operationer (NATO, 2021). Ett sådant samarbete, som förs mellan alliansen och externa aktörer, kallas Partnership for Peace (hädanefter PFP) som verkar för att bringa fred och stärka NATO:s relation till även länder som inte är medlemmar (NATO, 2020).

1.1.4 Sveriges relation med NATO

Sverige har inget officiellt medlemskap i NATO, men är ett av de länder som har en integrerad relation med alliansen, bland annat genom PFP (NATO, 2021). Huruvida ett medlemskap ska införas eller inte råder det ständiga debatter om riksdagspartierna emellan. De partier som inte vill att Sverige ska besitta ett medlemskap är Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, medan resterande partier anser att samarbetet bör fulländas

genom det slutgiltiga medlemskapet, eller åtminstone att Sverige ska vara förberedda på att kunna ansluta sig (SVT Nyheter, 2020).

Sverige talar om sitt nuvarande samarbete med NATO inom PfP som ett tillvägagångssätt för att stödja den europeiska säkerhetsstrukturen (Möller & Bjereld, 2010, 366). Sveriges samarbete med NATO har dels utgjorts av dess flygövningar, ämnade för PfP-länder, som ägt rum i södra Östersjön (Transportstyrelsen, 2021). Därtill har Sverige även deltagit i NATO:s stabsövningar som handlat om krishantering och kollektivt försvar (Regeringskansliet, 2019).

Trots detta samarbete med NATO har Sverige förblivit militärt alliansfria (Möller & Bjereld, 2010, 365). NATO uttrycker att de respekterar att Sverige inte är medlemmar av denna anledning (NATO, 2021).

1.1.5 Sveriges alliansfrihet

I Sverige var neutralitetspolitik en term som användes från 1950-talet till början av 1990-talet. Begreppet handlar om ett säkerhetspolitiskt agerande och antyder en stats neutrala ställning i väpnade konflikter. I Sverige har denna term använts i syfte att bidra med trovärdighet vad gäller landets ambition att stå utanför Europas eventuella stormaktskonflikter, och skapa övertygelser om sin förmåga att även agera därefter. Sveriges alliansfrihet har varit en betydande beståndsdel av den neutralitetspolitik som förts. Däremot aktualiserades ett medlemskap i Europeiska Unionen i början på 1990-talet, och därtill har Sverige som tidigare nämnt infört ett integrerat samarbete med NATO. Detta har med tiden utmanat bilden av Sveriges alliansfrihet (Nationalencyklopedin, 2021).

Sveriges militära alliansfrihet är däremot fortfarande ett faktum och innebär att landet inte ingår i avtal som kräver en ömsesidig garanti vad gäller försvar. Förvisso har EU delar i sin organisation som har med försvar och säkerhet att göra, men med tanke på att EU inte är en militär allians, går inte Sveriges medlemskap i strid mot landets alliansfrihet. Däremot uttrycks det att Sverige inte skulle förhålla sig passivt till om ett angrepp utbrutit mot ett nordiskt eller övrigt medlemsland i EU (Säkerhetspolitik, 2015).

1.3 Tidigare forskning

Det är av vikt att undersöka vad det finns för tidigare forskning inom området. Detta för att redogöra för varför just den här undersökningen är relevant samt om den i sin tur kan bidra till vidare forskning. Det förekommer tidigare forskning om alliansbyggande och studier om vad som ligger i grunden för att olika länder är mer eller mindre kompatibla eller benägna att ingå i allianser och en kartläggning av orsakssamband som ämnar att förklara beslutsfattanden. En förespråkare för realismen, och mer specifikt neorealismen, är Stephen M. Walt som behandlar ämnet i sin artikel "Alliance Formation and the Balance of World Power" skriven år 1985. Han menar att teorin på systemnivå kan förklara varför stater agerar som de gör och baserat på vilka grunder ett land ingår i ett medlemskap i en allians. Walts och neorealismens argument redovisas i teoridelen 3.1.

I förlängning av Walts forskning om alliansbyggande, ämnar uppsatsen att pröva om hans och vidare neorealismens antaganden är applicerbara på även den här studiens fall. Från neorealismen har senare den neoklassiska realismen utvecklats som en ny inriktning. Den menar komplettera delar som neorealismen undgått för att förklara allianser. För att utvidga undersökningen kommer även den neoklassiska realismen som teori prövas för att se om den kan förklara studiens fall om Norge och Sveriges förhållningssätt till NATO.

2 Metod och material

Uppsatsen är en empirisk, komparativ fallstudie som kommer pröva frågeställningen utifrån teorier på både stats- och systemnivå. Studiens frågeställning och syfte innefattar och utgår ifrån begrepp som är nödvändiga att operationalisera för att säkerställa att det som ämnas att undersökas blir undersökt, och framför allt att samma faktorer i såväl Norge som Sverige tas till hänsyn, just eftersom att de ska ställas mot varandra och jämföras. De beroende och oberoende variablerna som är av vikt för denna undersökning kommer att definieras och operationaliseras utifrån teorierna neorealism och neoklassisk realism, då dessa teorier ligger till grund för studiens analys och slutsats.

Den beroende variabeln beskriver den egenskap hos analysenheterna som ämnas att förklaras, och hur denna varierar (Esaiasson et. al, 2012, 50). I denna undersökning är den beroende variabeln 'allians'. Detta begrepp definieras som en formell sammanslutning bestående av stater som kan använda sig av militärt våld, och är antingen är avsedd för att öka staternas säkerhet eller för att generera dem en förhöjd position relativt andra stater, oavsett om dessa "andra" har identifierats uttryckligen eller ej (Snyder, 1990, 104).

De oberoende variablerna däremot representerar analysenheternas egenskaper som tros kunna förklara på vilket sätt den beroende variabeln skiljer sig åt (Esaiasson et. al, 2012, 51). I denna studie utgörs dessa alltså av de olika tänkbara faktorerna som kan påverka eller leda till en stats val att gå med i alliansen NATO eller inte. Dessa variabler är således nationell identitet, hot, makt och säkerhet.

Neoklassisk realism talar om nationell identitet som, genom att innefatta makt, uppfattningar, strategier och symbolik, skapandet av nationella förväntningar och ligger således till grund för landets politiska agerande. Statens kulturella egenskaper påverkar i sin tur dess bedömning och uppfattning av nationell makt och yttre hot, vilket är en del av den nationella identiteten (Hadfield-Amkhan, 2010, 43). Denna definition operationaliseras i studien till en nations interna normer, uppfattning om yttre hot och utrikespolitiska relationer.

Hot är ett begrepp som operationaliseras direkt med utgångspunkt i neorealismen. En stat upplever ett yttre hot om en annan stat uppvisar tendenser att närma sig att bli en hegemon, genom att växa och bli allt starkare (Donnelly, 2013, 38). Även länder som är belägna

geografiskt nära varandra är benägna att känna en ökad känsla av ett yttre hot (Walt, 1985, 10).

Makt omnämns inom neorealismen som en stor och stark stat, då en blivande hegemon i det internationella systemet får andra stater att försöka balansera upp mot denna för att neutralisera det maktövertag som nu skapats (Donnelly, 2013, 38). Med det sagt blir således den operationella indikatorn på makt en stat som är stor (större) och stark, i detta fall i bemärkelsen innehavet av materiella tillgångar, däribland BNP per invånare och militära tillgångar.

Slutligen behöver begreppet säkerhet definieras, och även det med utgångspunkt i neorealismen, som behandlat begreppet som så att stater antingen strävar efter att balansera mot en annan (stark) stat, eller efter att alliera sig med den som upplevs ha övertaget. Detta beror på den struktur som präglar systemet. Ofta tenderar mindre stater att alliera sig med staten med övertag (Walt, 1985, 10-18). Operationaliseringen är således att säkerhet kan uppnås om staten i fråga allierar sig med andra för att balansera mot en stark aktör, eller genom att samarbeta med den som upplevs ha övertaget. Detta för att uppnå en viss kontroll i ett system som är präglat av osäkerhet (Rose, 1998, 152). Ett officiellt medlemskap i en allians är alltså inte ett underlag för undersökning och analys av ländernas agerande utifrån begreppet säkerhet, utan snarare samarbete/alliering med.

2.1 Val av studie

Studien kommer vara en prövande sådan, mer explicit en teoriprovande studie. Det innebär att teorierna kommer att testas om de lyckas att förklara frågeställningen och det valda fallet, eller om de är bristfälliga (Esaiasson et al. 2012, 40). Uppsatsen kommer att undersöka ett specifikt tidsförlopp i historien där händelsen i sig, medlemskapet i NATO, inte har det huvudsakliga fokuset, utan snarare de olika faktorerna som ledde/inte ledde till detta (Levy, 2010, 2). Studien är av karaktär en jämförande fallstudie. Fallen Sverige och Norge är de två fallen som valts, och ämnar att bli applicerade med samma variabler som ska jämföras i båda fallen, vilket därmed inte riskerar en felaktig matchning (Esaiasson et. al, 2012, 42 & Levy, 2010, 10). Den finns en viss risk att forskare väljer teori utefter sin frågeställning, vilket är något som har behandlats i valet av teori till denna studie för att eliminera sådana osäkerheter. Den här studien kommer pröva två teorier inom internationella relationer som innefattar

antaganden om alliansbyggande, eftersom det är relevant för frågeställningen (Levy, 2010, 8). Det är viktigt att en komparativ fallstudie behandlar samma variabler i båda fallen för att kunna fastställa ett resultat och slutsats. Vidare är fallstudien i design "mest lika", då Norge och Sverige har delade oberoende variabler men trots det har olika beroende variabler, nämligen medlemskapet i NATO. En svårighet med komparativa fallstudier är just att hitta två fall som är tillräckligt lika för att jämförandet ska bli framgångsrikt (Ibid, 10). Som motiverat i bakgrunden, anses Norge och Sverige uppfylla en tillräcklig likhet i de utvalda variabler som kommer prövas utifrån teorin.

2.2 Metodologiska reflektioner

Vid genomförandet av en studie är det av vikt att se över i vilken mån validiteten kan uppnås. Studiens operationella indikatorer stämmer överens med den teoretiska definitionen på så sätt att definitionerna tagits fram efter teoriernas omnämnande av begreppen, och de operationella indikatorerna har därefter skapats baserat på dessa för att passa studiens fall. Det skapar förutsättningar för att uppnå begreppsvaliditet (Esaiasson et al., 2012, 57). Således förväntas även systematiska fel undvikas i största möjliga mån under studiens genomförande (Ibid, 58). Slutligen ämnar studien att mäta det som påstås, med motivering utifrån de två matchande fall som valts att ligga till grund för hela undersökningen, och med variabler som avser att mäta samma sak i båda länder. Blir detta framgångsrikt kan studien uppvisa en god validitet (Ibid, 57).

Intern och extern validitet är vidare något som en forskare kan reflektera över vid författandet av en undersökning. En intern validitet innebär att man, baserat på analysenheterna som studerats, lyckats presentera en slutsats av förklarande eller beskrivande natur (Esaiasson et al., 2012, 58). Studien vill reda ut om någon av de oberoende variablerna lyckas förklara den beroende variabeln, men i och med undersökningens teoriprovande natur kan det visa sig att teorierna inte håller, och lämnar således istället utrymme för en redogörelse att en alternativ teori lämpar sig bättre. Extern validitet däremot avser möjligheterna att generalisera de slutsatser som studien tagit fram (Ibid, 58). Vid utförandet av en fallstudie finns en risk att fastställa och presentera sådana generaliserbara orsakssamband, eftersom att studien utgår från enbart ett fall (Levy, 2010, 3). Sammantaget blir det alltså svårt att generalisera resultatet på andra fall med tanke på den karaktär som denna studien besitter.

Resultaten som kommer att presenteras kommer att grunda sig i en analys där de valda teorierna har applicerats. Valet av teori är naturligtvis avgörande för hur resultatet blir, och innebär således att ett annat typ av resultat hade kunnat uppnås vid annat val av teori, vilket poängteras vid val av teoriprovande metod.

2.3 Material och avgränsning

Det material som kommer ligga till grund för studien och som analysen kommer att baseras på kommer att i så stor utsträckning som möjligt utgöras av primärkällor. Dessa är att föredra framför sekundärkällor som enligt regel inte är lika trovärdiga (Esaiasson et al., 2017, 292). Denna typ av källor följer den källkritiska regeln om oberoende, och kallas för centralitet. Det innebär att ju närmre placerad källan har varit till det nedtecknade händelseförloppet desto mer trovärdig blir den, relativt en källa som befunnit sig mer i bakgrunden (Esaiasson et al., 2017, 292). Sekundärkällor förekommer däremot fortfarande, men i dessa fall har en utvärdering av källans kvalitet gjorts och resulterat i bedömningen att den är god.

Denna studie ämnar att pröva två teorier och dess förmåga att besvara hur det kommer sig att två så lika länder som Sverige och Norge, som dessutom samarbetar i flertalet områden och organisationer, ändå inte delar ett medlemskap i alliansen NATO. Med det sagt kommer deras samarbete i allianser som FN, Nordefco och OSCE inte att redogöras för. Denna avgränsning riskerar förvisso att betydelsefulla aspekter eller möjliga orsakssamband som hade kunnat vara av vikt för vår studie istället faller under radarn. Å andra sidan är Sverige och Norges gemensamma medlemskap i dessa organisationer ytterligare en anledning till att pröva om teorierna kan förklara varför det isåfall skiljer sig åt mellan just NATO. Detta blir som fall ännu mer unikt ju fler antalet övriga organisationer är som länderna delar ett medlemskap inom.

Den tidsaspekt som studien kommer att bygga på pågår från NATO:s grundande, samt den föregående krigstid som ligger till grund för dess uppkomst. Även dagsläget kommer att analyseras, med utgångspunkt i att Sverige fortsatt inte är med i NATO. Denna avgränsning innebär således att Sverige och Norges historiska relation till varandra som går bortom denna tidsram inte kommer att tas i beaktning. Men med tanke på att NATO grundades efter andra världskriget styrks anledningen att begränsa studien till denna tidsperiod. Alltså kommer den långa tidsperiod som utgör tiden mellan NATO:s grundande och dagsläget inte att tas i

beaktning, vilket innebär att Norges och Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik under dessa år blir ett bortfall, vilket kommer med vissa risker då det finns en potentiell möjlighet att något hänt under denna icke-studerade period som skulle vara avgörande för studiens resultat. Alternativet till detta, för att minska denna risk, hade därmed varit att enbart betrakta efterkrigstiden. Med det i beaktning har beslutet vad gäller tidsramen ändå fattats då dagsläget anses vara tillräckligt mycket av vikt för att inte falla utanför studiens undersökning, med grund i att Sverige även idag inte har ett medlemskap i NATO.

De teorier som kommer att prövas och ligga till grund för studiens analys för att undersöka i vilken mån de kan besvara frågeställningen är neorealism och neoklassisk realism. Detta valet grundar sig i att neoklassiska teorin, som är en vidareutveckling av neorealismen, anses vara relevant vid omnämmandet av utrikespolitiska händelser (Rathbun, 2008, 320).

Slutligen kommer studien att avgränsas till en analys på stat- och systemnivå, vilket innebär att individnivån inte kommer att tas i beaktning. Denna avgränsning har gjorts baserat på valet av frågeställning som fokuserar på mellanstatlighet och relationer länder emellan, men också då allianser som fenomen sträcker sig över flera länder.

3 Teoretiskt perspektiv

Det teoretiska perspektivet som ligger till grund för studien är realismen, och mer specifikt neorealismen, fortsatt av den neoklassiska realismen. Båda teorierna diskuterar alliansbyggande vilket gör dem relevanta för studien och den neoklassiska realismen anses vara en teori av hög relevans vid diskussion av utrikespolitiska händelser (Rathbun, 2008, 320). Neorealismen behandlas på systemnivå och gör antaganden om staters agerande i det internationella systemet. Som tillägg, för att även gå in på statsnivå kommer den neoklassiska realismens antaganden att pröva frågeställningen. Den neoklassiska realismen är en typ av hybrid mellan neorealism, liberalism och konstruktivismen, som strävar efter att uppfylla de tillkortakommanden som de andra teorierna saknar inom internationella relationer (Ripsman et. al., 2016, & Rose, 1998, 152). Neoklassiska realister poängterar vikten av att undersöka länders agerande både på stats- och systemnivå, vilket gör teorin lämplig för denna studien då tidigare forskning brister i att förklara staters agerande, denna studie vill pröva de två teorierna och se om de lyckas eller misslyckas förklara fallet.

3.1 Neorealism

Neorealismen har grundantagandet att staten är egoistisk och alltid strävar efter säkerhet och maximering av sin egen nytta (Donnelly, 2013, 37). Staters medlemskap i allianser är enligt neorealismen ett sätt att respondera på yttre hot och därmed uppnå säkerhet (Walt, 1985, 4). Makt används som medel, snarare än som mål, för att försöka uppnå denna säkerhet. Om man misslyckas med att tillgodose sin egen säkerhet står man sårbar inför en potentiell erövring av andra stater (Levy & Thompson, 2010, 32). Teorin menar även att det finns två möjliga politiska strukturer i samhället, antingen anarki eller hierarki. Vilken struktur det blir avgörs av staters olika kapaciteter och hur makt och politiska verktyg är fördelade (Donnelly, 2013, 37). Ifall systemet är anarkiskt agerar staten i linje med teorin själviskt och samhällsstrukturen formas utifrån hur många stormakter det finns. I en anarkisk struktur har stater lägre tillit till andra och större rädsla för vad andra stater riskerar att göra vilket resulterar i att de strävar efter en maktbalans. Om en stat börjar närma sig att bli en hegemon, det vill säga anses växa och bli allt starkare, hotar de andra stater som då försöker balansera upp och neutralisera maktövertaget. Det finns två olika typer av balansering, intern och extern. Antingen väljer en stat att upprusta sina militära resurser för att matcha hegemonen, eller så väljer de att samarbeta med andra stater i en typ av allians. Det sistnämnda anses

vanligare då små stater inte har den kapacitet som krävs för att anses som ett jämförbart hot (Waltz, 1979).

I ett hierarkiskt samhälle agerar stater istället i en så kallad "bandwagoning", vilket innebär att stater allierar sig med den stat som verkar ha övertaget. Bandwagoning motiveras med att stater då minimerar att riskera sin egen säkerhet och vill minska risken att förlora (Donnelly, 2013, 38). Walt menar vidare att även det geografiska avståndet spelar en roll i länders vilja att alliera sig men också för den upplevda känslan av ett potentiellt hot. Länder som är geografiskt nära varandra tenderar alltså både att känna en ökad känsla av ett yttre hot och en vilja att samarbeta inom en allians (Walt, 1985, 10). Fortsättningsvis menar teorin att mindre och svagare stater i det internationella systemet i högre grad tenderar att agera i linje med bandwagoning, särskilt om de är geografiskt nära en stormakt (Ibid 18). Dessutom, betonar Walt vikten av likhet stater emellan och deras ideologiska anknytningar i valet av alliansbyggande. Desto mer lika två stater är, desto större sannolikhet att de allierar sig med varandra, och om de delar ideologiska grunder ökar sannolikheten ytterligare. Det grundar sig i att stater skyddar sina interna politiska värderingar och intressen genom att ingå i en allians med en eller flera andra stater som delar samma ideologiska anknytningar (Walt, 1985, 19).

3.2 Neoklassisk realism

Även den neoklassiska realismen behandlar staters agerande på systemnivå och menar att stater vill ha och strävar efter ett externt inflytande för att kunna påverka den internationella strukturen. Desto större kapacitet ett land har, och således en större materiell makt, desto större inflytande tenderar landet att ha i det internationella systemet (Rose, 1998, 152). En stats makt och position inom det internationella systemet såväl som dess relativa andel av materiella tillgångar påverkar alltså statens yttre beteende (Ripsman et. al., 2016, 18).

Vidare hävdar teorin att länder med mer makt och välstånd, tenderar att ha säkerhet och välfärd som mål i större utsträckning än länder med mindre makt och välstånd (Rose, 1998, 155). Dessutom förutspår neoklassisk realism att en ökning av en stats relativa materiella makt så småningom kommer att leda till en motsvarande expansion av ambitionen och omfattningen av dess utrikespolitiska verksamhet, och att en minskning av sådan makt så småningom kommer att leda till en motsvarande utgång (Ibid, 162). Det tar längre tid för svagare stater att öka sin materiella makt, som, när det uppnås, i sin tur som sagt kommer att

leda till utökad utrikespolitisk aktivitet (Ibid, 167). Denna materiella kapacitet mäts utifrån olika indikatorer, bland annat en stats BNP, dess årliga försvarsutgifter, storleken på väpnade styrkor, men även immateriella resurser som den nationella moral och kvaliteten på det ledarskap och den diplomati som finns inom landet (Ripsman et. al., 2016, 9).

Som nämnt ovan behandlar den neoklassiska realismen även statsnivå och menar att det är av vikt för att förstå vad som sker inom stater och därmed ämna att förklara deras agerande. Till skillnad från neorealismens antydan om statens strävan efter säkerhet, menar den neoklassiska realismen snarare att stater söker kontroll i det internationella systemet, som ett svar på den osäkerhet som systemet präglas av (Rose, 1998, 152). Den internationella politiken betraktas av teorin som en mellan stater aldrig upphörande kamp om makt och inflytande, i en värld präglad av osäkerhet om varandras avsikter och förmågor (Ripsman et. al., 2016, 8).

De menar att interna strukturer, politiska beslutsfattanden, idéer och uppfattningar inom staten krävs för att förstå varför en stat agerar som den gör i sin utrikespolitik (Rose, 1998, 152). Teorin bortser alltså inte från inrikespolitik, utan inkluderar den snarare som komplement för att förklara varför utrikespolitiken ser ut som den gör (Rathbun, 2008, 307). Det menas vidare att när en stats inrikespolitik tillåts ett alltför stort inflytande i utrikespolitiken fås konsekvenser. Teorin väver även in individnivå då den diskuterar världens ledare och politikernas beslutsfattande och att även deras uppfattningar påverkar och påverkas av inrikes-, likaväl den internationella politiken (Rose, 1998, 152).

4 Analys och resultat

I den här delen kommer teoriernas antaganden analyseras utifrån fallets empiri och se om, och isåfall vilka variabler som går att förklara med hjälp av neorealismen och den neoklassisk realismen. Variablerna som analyseras är staters hot, makt, säkerhet och nationella identitet och analysen kommer börja med att behandlas på systemnivå, följt av statsnivå. Den kommer diskutera både historiska och nutida faktorer som eventuellt påverkat utfallet och ländernas val av medlemskap i NATO.

4.1 Analys på systemnivå

Den neoklassiska realismen talar om det internationella systemet som präglad av osäkerhet vilket får stater att vilja söka och eftersträva kontroll (Rose, 1998, 152). Norge var ett av de tio europeiska länder som blev medlemmar i alliansen vid dess grundande 1949 efter andra världskriget (NATO, 2021). Tiden efter världskriget var en period präglad av just osäkerhet, vilket bidrar till att ge en förklaring till Norges omedelbara vilja att bli en del av en militär försvarsallians för att uppnå en känsla av kontroll. När andra världskriget tagit slut pågick diskussioner mellan Sverige, Danmark och Norge om ett införande av diverse säkerhetslösningar menade för Norden, och att det skulle mynna ut i en nordisk försvarsallians. Norge insisterade vid detta tillfälle på att det nordiska försvaret skulle vara anknutet till väst, grundad i deras erfarenhet av en tysk ockupation under kriget. Sverige motsatte sig detta och argumenterade för en nordisk försvarsallians oberoende av stormaktsblocken, vilket resulterade i att Norge och Danmark å ena sidan blev medlemmar i NATO, medan Sverige å andra sidan fortsatte agera i linje med sin neutralitetspolitik (Bjereld & Möller, 2016). Detta visar därmed att kriget, och den tyska ockupationen av landet, fick Norge att vilja söka sig till ett samarbete som sträcker sig bortom Norden, och på så sätt erhålla kontroll i ett osäkert internationellt system. Norges agerande går således i linje med neorealismen antydning om att ett alternativ för stater att söka säkerhet är genom att vara en del av en allians för att säkra sig från yttre hot (Walt, 1985, 4).

Vidare talar den neoklassiska realismen om att den politik som förs internationellt är en ständigt pågående kamp mellan stater som eftersträvar inflytande och makt i det internationella systemet (Ripsman et. al., 2016, 8). Norges delaktighet i NATO ger landet ett inflytande genom att, tillsammans med andra länder, vara en del av en större allians. Sådana mellanstatliga allianser sätter ett land på kartan genom det direkta samarbete, och således

inflytande, som fås med andra stater (Westberg, 2016, 436). Norges agerande går även i linje med neorealismens antaganden om maktbalans. I början av andra världskriget expanderade Nazityskland med mål om att bli en hegemon, vilket medförde att andra stater gjorde opposition för att neutralisera ett maktövertag. Norges motstånd mot Tyskland och samarbete med andra västerländska länder bekräftar neorealismens antaganden (Donnelly, 2013, 37). Även Norges agerande i dagsläget med ett fortsatt medlemskap i NATO upprätthåller maktbalansen i världen, idag istället med stormakten Ryssland som motpol. Ytterligare en aspekt som neorealismen talar om är att små stater, som saknar kapacitet till en intern balansering kommer att söka efter en extern balansering (Waltz, 1979). Både Sverige och Norge räknas i det internationella systemet som små stater och Norges agerande följer därmed teorins antagande om att alliera sig med större stater. Sveriges val om fortsatt neutralitet väcker därmed en undran och ett behov av vidare undersökning om vilka variabler som går att finna en förklaring till, för att förstå ländernas olika ageranden.

I vilken grad det internationella systemet är präglad av osäkerhet är alltid aktuellt i diskussionen. I det dagsaktuella läget är det inte Nazityskland som omnämns vara en extern aktör att förhålla sig till, utan Ryssland som besitter verktyg som kan användas för att äventyra Sveriges demokrati och försvarsförmåga om det går i enighet med deras nationella intressen (Försvarsmakten, 2021). Vidare uttrycker NATO, med Norge som medlemsland, en oro för Rysslands fortsatta aggressiva militära aktiviteter (NATO, 2021). Den neoklassiska realismen talar om att stater upplever en osäkerhet vad gäller andra staters avsikter och intentioner, vilket således appliceras på såväl Ryssland som Sverige (Ripsman et. al., 2016, 8). På vilket sätt skulle ett svenskt medlemskap i NATO signalera Sveriges intentioner gentemot Ryssland? Skulle de tolkas vara direkt offensiva, eller snarare som en defensiv handling ifall något skulle hända? På samma sätt kan Sverige avstå NATO-medlemskapet baserat på en rädsla och osäkerhet inför Rysslands eventuella intentioner. Detta med tanke på den redan ökade ryska militära närvaron i Östersjön som har lett till att åtgärder vidtagits från den svenska militärens håll, och att Ryssland bedöms vara ett av de länder som utgör det allvarligaste hotet mot Sverige (SVT Nyheter, 2021 & Säkerhetspolisen, 2021). En NATO-kritiker skulle nämligen hävda att ett svenskt medlemskap i alliansen förtydligar den gräns som redan existerar mellan väst och övriga världen, och att landets handlingsfrihet går förlorat i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor (Bjereld & Möller, 2016).

Utifrån det hot och eventuella intentioner finns enligt teorin två vägval för Sverige att ta för att uppnå säkerhet, inflytande och makt i det internationella systemet, antingen genom att alliera sig med Ryssland eller (officiellt) med NATO. Sverige bör enligt teorin antingen agera i enlighet med bandwagoning, då Sverige som är beläget geografiskt nära Ryssland dels borde uppleva en ökad hot, vilket tidigare visats att de gör, men också vilja att alliera sig med dem (Walt, 1985, 10). Vidare är ett litet land som Sverige mer benägen att "bandwagon", även det med grund i det nära avståndet till Ryssland (Ibid 18).

Det andra alternativet Sverige har att agera efter är extern balansering, som innebär att ansluta sig till andra stater för att balansera mot det maktinnehav som stormakten i fråga besitter. Detta också med tanke på att Sverige som litet land inte besitter kapaciteten att göra en intern balansering, som istället hade inneburit en rustning av sitt egna försvar som kan stå emot Ryssland (Waltz, 1979). Detta är ett mer sannolikt utfall då neorealismen betonar att alliansbyggande sker på grunden att länderna i fråga delar ideologiska anknytningar, vilket Sverige som tidigare visat gör med Norge, i motsats till Ryssland vars demokratiseringsprocess snarare avstannat (Walt, 1985, 19 & Globalis, 2021). Sverige har inte agerat enligt något av dessa utfall utan står kvar som fortfarande uttalat militärt alliansfria, vilket gör neorealismen och neoklassiska realismen till bristande teorier som inte lyckas förklara det de ämnar att göra. Sammanfattningsvis kan alltså Sveriges agerande i frågan om ett NATO-medlemskap inte förklaras på systemnivå varken sett till dagsläget, eller till den världsordning som rådde under alliansens grundande.

4.2 Analys på statsnivå

Eftersom systemnivån inte verkar hålla för att förklara Sveriges agerande, varken under 1940-talet eller idag, fortsätter analysen på statsnivå, till en början utifrån Sveriges politiska agerande under andra världskriget.

Den neoklassiska realismen menar som tidigare nämnt att i ett osäkert internationellt system agerar stater för att erhålla kontroll och säkerhet (Rose, 1998, 152). Analysen kommer att fortsätta undersöka dessa variabler, men nu på statsnivå. Sverige var under andra världskriget uttryckligen neutrala, vilket förvisso blivit omdiskuterat, med tanke på att de mötte tyskarnas krav på aviseringar, stoppade judiska flyktingar och hade en fortsatt handel med Nazityskland, åtminstone så länge de såg ut att ha övertaget. Sverige förde alltså den politik

som krävdes för att hålla landet utanför ockupation, vilket till en början innebar att vara Tyskland till mötes (Forum för levande historia, 2021). Detta för att säkerställa sitt egna lands säkerhet. Trots den uttalade alliansfriheten kan man se ageranden som tyder på att Sverige var staten med övertag till mötes, och ändrade därefter sin politik igen när Nazityskland började möta motgångar, genom att till exempel avsluta handeln och ändra flyktingpolitiken, vilket även det visar på en vilja att stå på de vinnandes sida (Ibid, 2021). Däremot så var Sveriges, enligt somliga, "Tysklandvänliga" politik under andra världskriget inte officiellt uttalad, utan de stod fortfarande som neutrala utåt sett, både under som efter kriget. Sverige blev så småningom omringat av länder som tog ställning i kriget, men fortsatte trots det betona sin neutralitet är högst anmärkningsvärt. Därför är det av vikt att gå in mer på landets inrikespolitik och förklaringar till dess utrikespolitiska ageranden, varför skiljer sig Sveriges och Norges val?

Som den neoklassiska realismen understryker bör varje stats inrikespolitik, som innefattar dess interna idéer, uppfattningar och strukturer, tas till hänsyn för att förstå och förklara dess utrikespolitiska ageranden (Rose, 1998, 152). Den nämnda neutraliteten som Sverige verkar vilja ska identifiera dem som land är således ett exempel på en inomstatlig idé och uppfattning, såväl som den militära alliansfriheten. Detta med tanke på det faktum att landet inte varit i krig sedan 1814, vilket är en av de längsta perioderna av fred som en stat i sträck har upplevt (Bjereld & Möller, 2016). Enligt neoklassisk realism bidrar idéer om identitet, vilket i Sveriges fall handlar om alliansfrihet och neutralitet, till landets utrikespolitiska ageranden, vilket innefattar medlemskap, eller brist på dessa, i allianser. Sverige har förvisso ett befintligt och väl integrerat samarbete med organisationen idag, men de riksdagspartier som motsätter sig det officiella medlemskapen motiverar det genom hänvisning till neutralitet och alliansfrihet, vilket visar att alliansfriheten är en del av landets nationella identitet (SVT Nyheter, 2020). Det understryks även av Sveriges nuvarande utrikesminister Ann Linde som i sitt svar på en skriftlig fråga, ställd av en moderat riksdagsledamot, betonar att Sveriges militära alliansfrihet bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa, vilket därför inte bör inkludera ett medlemskap i NATO (Sveriges riksdag, 2020). Sveriges nationella identitet utger sig för att vara en variabel som i stor utsträckning påverkar deras inrikespolitik och därmed också utrikespolitiska handlingar, men den neoklassiska realismen brister i att hitta de orsaker som kan förklara denna identitet och hur den format landets neutralitetspolitik. Sammantaget uppvisar Sveriges framröstade politiker att landets ställningstagande vad gäller

den militära alliansfriheten grundar sig i en tanke om att säkerhet och kontroll i större grad kan garanteras, och är ett resultat av en norm som utgör den nationella identiteten.

För att istället titta på Norges nationella identitet, och få en uppfattning om det kan ha påverkat deras val av medlemskap i organisationen, är deras atlantkust och internationella relationer en aspekt för teorin att pröva. Som tidigare nämnt var Norge måna om att efter kriget alliera sig med väst (Bjereld & Möller, 2016). Det ger indikationer på att Norge har mer utav en atlantidentitet än Sverige. Detta med grund i att när Norge, som år 1940 blev invaderat, flydde stora delar av det norska Stortinget (parlamentet) och kungafamiljen, däribland Kung Haakon, till London tillsammans med dåvarande statsministern och stannade där tills att kriget var över. Norges kronprinsessa Märtha flydde till Washington DC (Britannic, 2021 & Kungahuset, 2021). Både Storbritannien och USA är framträdande aktörer inom NATO och Norges relation med dessa under andra världskriget kan spekuleras i att ha påverkat Norges värderingar och normer och därmed deras vilja av att vara med i NATO. Dessutom var Kung Haakon ursprungligen från Danmark vilket tyder på ett starkare band och identitet även med Danmark som blev invaderat samma år som Norge samt var ett av länderna som var med och grundade NATO (Forum för levande historia, 2021 & NATO, 2021). Norge har idag en fortsatt betydelsefull relation med både USA och Storbritannien och enligt norska myndigheter är USA landets viktigaste allierade (Globalis, 2021). Dessa relationer med andra länder gränsade till Atlanten visar på en samhörighet och identitet med varandra, som i sin tur har präglat Norges nationella identitet och politik. Dessutom ansågs Norges geografiska läge, mellan de två stormakterna USA och Ryssland vid tiden efter andra världskriget som värdefullt. En strategisk viktig position i nordregionen under kalla kriget vilket gav Norge extra mycket uppmärksamhet och värde i NATO:s försvarsplanering (Regjeringen, 2021). Däremot lyckas teorierna inte fastställa *att* dessa relationer påverkat utfallet angående ett NATO-medlemskap, men de kan bidra till att förstå Norges insisterande på en alliering med västvärlden efter andra världskrigets slut, som vidare har med den nationella identiteten att göra.

Ytterligare en aspekt av staternas inrikespolitik, som istället behandlar makt, är att undersöka Norge och Sveriges tillgångar. Neoklassisk realism menar att ju större ett lands materiella tillgångar är, såsom BNP och försvarsutgifter, desto högre är dess utrikespolitiska aktivitet och således ett större inflytande i det internationella systemet (Rose, 1998, 152 & Ripsman et. al., 2016, 9). Norges BNP/capita såväl som dess militära utgifter visades tidigare, under

avsnitt 1.1.2, vara högre än Sveriges. Därtill presenterades det, under avsnitt 1.1.1, att Tysklands intresse av Norge under andra världskriget till viss del baserades på dess atlantkust, vilket visar att även det är en tillgång av vikt som Norge besitter. Detta bidrar likaså till att förklara Norges medlemskap i NATO. Med ett högre BNP/capita samt större militära utgifter, åtminstone relativt Sverige, kombinerat med en atlantkust, har Norge utökat sin utrikespolitiska aktivitet, genom att utföra handlingen att bli en del av en allians, och upprätthållit medlemskapet, och på så sätt erhållit ett ökat inflytande inom den internationella politiken. Det ökade inflytandet handlar om att man som stat är en del av en större grupp stater och får därmed en talan inom frågor och områden, rörande mer än sin egna stat, som man inte har samma rättigheter till annars, då det hade inneburit ett begränsande av samarbete (Westberg, 2016, 436).

Däremot hade Norge under andra världskriget inte högre BNP/capita än Sverige, utan det var först 1980 som Norges BNP/capita började överstiga Sveriges, och har förblivit så sedan dess, vilket bör ha i åtanke (Ekonomifakta, 2021). Detsamma gäller ländernas militära utgifter där Sverige även i det fallet hade större sådana än Norge, vilket skiftas efter 1980 (Globalis, 2020). Varför Norge gått om Sverige vad gäller de militära utgifterna går i linje med NATO:s kriterium att avsätta åtminstone 2% av sin BNP till sina försvarsutgifter (NATO, 2021). Varför Sverige inte blev medlemmar år 1945 kan inte teorin förklara. Enligt neoklassisk realism skulle, med utgångspunkt i ländernas materiella tillgångar, Sverige haft större intentioner än Norge på att bli medlemmar vid organisationens grundande, vilket gör det av vikt att undersöka ytterligare variabler.

5 Slutsats

Detta avsnitt är avsett för att presentera de slutsatser som analysen ovan resulterat i. I vilken grad fungerar teorierna och vad kan de å andra sidan *inte* förklara? Det resultat som analysen mynnat ut i visar sig inte vara heltäckande slutsatser som möjliggör att uttrycka sig i påstående termer om varför Norge är med i NATO och Sverige inte är det. Där teorierna däremot visar sig vara framgångsrika är i den mån att ett samband lyckas urskiljas vid kombination av empiri och teori, och som planterar ett spår för vidare forskning. En hundra procentig slutsats vad gäller ett medlemskap, eller ej, i alliansen, beaktas med försiktighet, för att inte riskera att teorierna övertolkas bortom det material som studien tagit med.

Tysk ockupation får Norge att efter andra världskriget söka säkerhet, vilket tar form av ett medlemskap i en militär allians

Teorierna visar sig framgångsrika i att redogöra för ett samband som kan bidra till en förklaring av Norges medlemskap i NATO vid alliansens grundande. Detta med bakgrund i landets ockupation av Tyskland under andra världskriget. Systemet visade sig vara osäkert, vilket drabbade Norge som utsattes för en långvarig ockupation av tyska trupper, och fick landet således att söka efter kontroll och säkerhet, precis som teorierna understryker. Och precis som Norges agerande bör en liten stat enligt teorin alliera sig med en större aktör, vilket landet var måna om att göra, till skillnad från Sverige som snarare ville ha en nordisk allians neutral inför stormakterna. Detta resulterar i att variabeln säkerhet visar sig bidra till en stats medlemskap i en allians, utifrån en analys på systemnivå.

Norges medlemskap i NATO neutraliserade ett dåvarande maktövertag, och upprätthåller fortsättningsvis idag en potentiell maktbalans

Under andra världskriget kan Tyskland diskuteras ha strävat efter en position av hegemoni i det internationella systemet, vilket enligt teorierna resulterar i övriga länders strävan efter en neutralisering av denna makt. Norge var angelägna om att efter kriget alliera sig med övriga väst, vilket resulterade i ett medlemskap i NATO vid alliansens grundande. Förvisso var kriget över vid det här laget, och Tysklands tidigare övertag var inte längre ett hot. Däremot utgör Tyskland och den position de erhöll ett tydligt exempel på hur en stats växande makt kan neutraliseras genom andra staters samarbete, som senare kom att resultera i en försvagning av Tysklands position. Ett medlemskap i NATO efter att ha bevittnat detta kan

således utgöras av en strävan att inte låta ett land nå den punkten i det internationella systemet på det sättet som Tyskland lyckades med. Även för att betrakta dagsläget presenteras Ryssland som en aktör av betydelse i de nordiska ländernas närområde, vilket gör Norges medlemskap i NATO till ett, enligt teorierna, upprätthållande av en maktbalans som neutraliseras i någon mån. Återigen bör poängteras att teorierna i detta fall inte lyckas landa i en träffsäker slutsats, men redogör åtminstone för ett potentiellt samband som är värt att nämna. Det visar därmed att även makt skulle vara en indikator som påverkar ett alliansmedlemskap, också det utifrån analys på systemnivå.

Sveriges förda politik under andra världskriget motiveras utifrån deras strävan att bibehålla landets säkerhet

Teorierna lyckas förklara Sveriges tidigare presenterade neutralitetspolitik som fördes under andra världskriget, som förvisso till en början var Tyskland till mötes. Sverige lyckades med denna politik hålla sig utanför ett krig som i övrigt omringade landet, vilket således upprätthöll landets, och dess folks, säkerhet. Återigen är det ett scenario som avspeglar det osäkra systemet, som teorierna understryker, vilket präglar landets politik och ageranden som förs med agendan att erhålla säkerhet. Det är förvisso ingen förklaring på Sveriges val att stå utanför en allians efter kriget, men förklarar åtminstone vad som motiverade deras val av politik *under* kriget, förklädd i begrepp som 'neutral', under en tid av osäkerhet och yttre hot. Det resulterar i att säkerhet kan vara en variabel av intresse i en analys på statsnivå, då vidare spekulationer kan göras om Sveriges taktik och hur det kan ha påverkat landets senare beslut att avstå från att alliera sig med någon av stormakterna. Sammanfattningsvis är Sveriges förda politik under andra världskriget alltså ingen giltig förklaring till deras val att inte vara medlemmar i NATO, men understryker snarare en framträdande norm som utgör landets identitet, som diskuteras vidare nedan.

Sveriges inrikespolitik, och således framstående identitet som neutrala, påverkar landets utrikespolitik

Som teorin om neoklassisk realism understryker påverkas ett lands inrikespolitik och vidare dess interna idéer och strukturer landets utrikespolitiska ageranden. Teorin lyckas därmed förklara att Sveriges idéer om neutralitet och alliansfrihet bör påverka deras utrikespolitiska ageranden. Teorin lyckas inte förklara exakt hur detta påverkas, men åtminstone *att* det gör det. Sveriges i nuläget framstående politiker talar, som tidigare nämnt, än idag om landets alliansfrihet med utgångspunkt i att den spelar en stor roll för norra Europas stabilitet, vilket

tyder på att det finns något i den nationella identiteten som bör förklara Sveriges ovilja att bli officiellt medlem i NATO. De valda teorierna visar sig på statsnivå inte vara tillräckliga för att presentera detta, men åtminstone kan antydningar urskiljas.

Norges nationella identitet visar sig vara, relativt Sverige, starkare anknuten till övriga väst

Norges kungafamilj presenterades tidigare söka skydd i såväl Storbritannien som USA under andra världskrigets tyska ockupationen av landet. Norges atlantkust var vidare en tillgång av intresse för tyskarna, och efter kriget var landet måna om att, till skillnad från Sverige, skapa allierade med övriga väst. Dessa tre faktorer talar för en nationell identitet mer sammankopplad med länder på andra sidan atlanten, åtminstone relativt Sverige, vilket isåfall utgör en intern idé och struktur som enligt teorin bör påverka landets utrikespolitik, vilket i det här fallet är att gå med i en allians. Teorierna är däremot inte bra nog för att specifikt kunna dra slutsatsen att dessa utrikespolitiska relationer och således nationella identitet faktiskt ledde till landets medlemskap, men visar även det indikatorer av intresse på att det är, på statsnivå, en variabel som med annan kompletterande teori eventuellt kan visa sig leda till en säkrare slutsats.

Sverige bör enligt teorin ha valt sida, och agerat enligt extern balansering eller bandwagoning, vilket de inte gjorde

Enligt teorin bör Sverige som ett litet land välja sida i det internationella systemet och antingen alliera sig med andra stater för att neutralisera en stormakts maktinnehav, eller "bandwagon" med stormakten, särskilt med tanke på att Sverige i dagsläget dessutom är geografiskt nära denna, som teorin understryker. Detta skulle tyda på att systemet var hierarkiskt. Under andra världskriget var Sveriges officiella ställningstagande däremot neutralitet, vilket går emot teorin. Idag bör Sverige enligt teorin göra ett tydligare ställningstagande vid val av allians, och mest sannolikt gå med i NATO då övriga medlemsländer antas dela fler idéer och värderingar med Sverige som land än vad Ryssland gör. Teorin är alltså inte framgångsrik vid förklarandet av detta, och gör en analys på systemnivå bristfällig vid redogörandet av Sveriges beslut.

Relativt Norge bör Sverige, med utgångspunkt i deras nationella tillgångar, har varit det land som efter andra världskriget slut valde att ansluta sig till NATO

Enligt teorin ska ett lands interna tillgångar tas i beaktning för att förstå utrikespolitiska ageranden. Ju högre BNP/capita och militära utgifter desto mer söker en stat efter inflytande i det internationella systemet. Sverige hade under efterkrigstiden högre BNP/capita samt militära utgifter än vad Norge hade, men det var ändå Norge som allierade sig, vilket presenterar ytterligare en brist med teorin. I dagsläget besitter Norge däremot en högre BNP/capita likväl som deras militära utgifter. Det skulle således förklara varför det i dagsläget är Norge och inte Sverige som är medlemmar. Däremot kan landets ökade militära utgifter snarare ha att göra med att det blev en naturlig följd med medlemskapet i alliansen vars kriterium är just att avsätta en viss procentsats av sitt lands BNP på militären. Detta visar än en gång att teorin brister i dess förklaringar.

Avslutningsvis bidrar teorin förvisso till vissa förklaringar för varför länderna agerat som de gjort, men är inte tillräckligt heltäckande för att dra hundraprocentiga slutsatser. Det visar sig att Norges agerande till viss del kan förklaras, dels med grund i den tyska ockupationen av landet, att medlemskapet i allians leder till en neutralisering av makt/upprätthållande av maktbalansen, men också med tanke på spekulationer kring landets relationer med övriga västvärlden, som kan vara ett område att fördjupa sig inom ytterligare i vidare forskning.

Om det bara skulle ha varit ett land som gick med i alliansen bör det, i en jämförelse mellan Sverige och Norge, istället ha varit Sverige som skulle ha anslutit sig till NATO, och inte Norge, med grund i att Sveriges tillgångar under tiden var större än Norges, vilket teorin talar för borde leda till en större strävan efter en stats utrikespolitiska inflytande, vilket ett medlemskap i NATO hade inneburit. Däremot borde egentligen både Sverige och Norge, med utgångspunkt i teorin, ha ingått i samma allians. Det är två länder som delar ideologisk värdegrund, är geografiskt nära och bör därmed ha en likartad hotbild, inte minst med tanke på att Norge och Sverige är två mindre stater i det internationella systemet, som dessutom är geografiskt närliggande en stormakt. Det är dock fler variabler som spelar in och trots samtliga argument, som talar för ett gemensamt samarbete och alliansbyggande, är det inte så verkligheten ser ut. Det visar att frågeställningen är högst relevant att undersöka vidare för att ta reda på vilka teorier som är än mer framgångsrika för att leverera tydliga orsakssamband och slutsatser för den annars så unika situationen som Norges och Sveriges skillnad i frågan utgör.

5.1 Framtida forskning och bidrag

Studien kan, som ovan nämnt, framför allt klargöra att teorin om neo(klassisk) realism som utsäger sig för att kunna förklara ett fenomen snarare inte lyckas i fallet om Sverige och Norge. Svårt att fånga är Sveriges integrerade samarbete med NATO, som även det är en fråga i sig. Vad är, utåt sett, den egentliga skillnaden mellan ett samarbete genom NATO:s Partnership for Peace och ett officiellt medlemskap i alliansen? Vad är det som gör att Sveriges även nuvarande utrikesminister understryker den svenska alliansfriheten som viktig för norra Europa? Det verkar vara något med just Sveriges nationella identitet som neutrala och alliansfria, som har en lång historia, som kan vara en orsak till att förklara deras val av att stå utanför alliansen. Att Sveriges neutralitetspolitik under andra världskriget fungerat som ett sätt att bibehålla sin nationella säkerhet kan ha stärkt landets identitet som neutrala. Det är frågor som en annan teori, lämpad att behandla identitet bör titta närmre på. Hur hade till exempel Sveriges alliansfrihet hållit sig om det skulle ha blivit en konflikt i närområdet idag? Med ett så fördjupat samarbete med samtliga EU-länder, för att inte tala om NATO, så bör Sverige erhålla en annan position idag än under andra världskriget, då det inte borde vara lika enkelt att anropa sin neutralitet när så pass många samarbeten faktiskt inletts. Alltså hade Sveriges identitet varit intressant att undersöka vidare. Hur kan denna identitet som neutrala verka framstå som så stark och djupt rotad?

Ytterligare en aspekt att undersöka vidare är Norges identitet med atlanten och övriga västvärlden, och om en alternativ teori tydligare lyckas förklara att detta bidrog till landets medlemskap i NATO. En aspekt, spännande att se vidare på vore vad för påverkan Norges statschefs nationalitet hade för påverkan på landets identitet under kriget och grundandet av NATO. Norges dåvarande statschef var född i Danmark, kan den dubbla nationaliteten ha haft påverkan på beslutsfattanden och landets identitet och koppling till kontinenten?

Just vad studien kommer fram till, att neorealismen och den neoklassiska realismen har bristfälliga argument gällande ländernas identitet, är det som bör undersökas i vidare forskning. Vad är det hos en befolkning och statsskick som formar en såpass stark identitet och vad är det som gör att den kan bibehållas genom tiden, tider av dessutom stora förändringar i världsläget.

6 Referensförteckning

Böcker och vetenskapliga artiklar:

Bjereld, Ulf. Möller, Ulrika. 2015. Swedish Foreign Policy: The Policy of Neutrality and Beyond. *Oxford Handbooks Online. Scholarly Research Review*. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199665679.013.25.

Donnelly, Jack. 2013. Realism. Burchill, Scott. Linklater, Andrew. Devetak, Richard.

Donnelly, Jack. Nardin, Terry. Peterson, Matthew. Reus-Smit, Christian. True, Jacqui (red.). *Theories of International Relations*. 5. uppl. Houndsmills: Palgrave Macmillan, 32-57.

Esaiasson, Peter. Giljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Wängnerud, Lena, 2017.

Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad. 5. uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Hadfield - Amkhan, Amelia. 2010. *British Foreign Policy, National Identity, and Neoclassical Realism*. Washington D.C: Rowman & Littlefield Publishers.

Levy, Jack S. William R. Thompson, 2010. *Causes of War*. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated.

Rathbun, Bryan. 2008. A Rose by Any Other Name: Neoclassical Realism as the Logical and Necessary Extension of Structural Realism. *Taylor & Francis online*. Vol. 17. doi.org/10.1080/09636410802098917.

Ripsman M, Norrin. Taliaferro W, Jeffrey. Lobell E, Steven. 2016. The Neoclassical Realist Research Paradigm and Its Independent Variables. Ripsman M, Norrin. Taliaferro W, Jeffrey. Lobell E, Steven (red.) *Neoclassical Realist Theory of International Politics*. Oxford: Oxford Scholarship: 1-26 (Kap 2).

Rose, Gideon. 1998. Review: Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy. *Cambridge University Press*. Vol. 51, No. 1: 144-172.

Snyder, Glenn H. 1990. Alliance Theory: A Neorealist First Cut. *Journal of International Affairs*. Vol. 44, No. 1: 103-123.

Walt, Stephen. 1985. Alliance Formation and the Balance of World Power. *The MIT Press*. Vol. 9, No 4: 3-43.

Waltz, Kenneth N. 1979. *Theory of International Politics*. New York: McGraw-Hill.

Westberg, Jacob. 2016. Säkerhet utan alliansfrihet: Svenska alliansstrategiers teori och praktik. *Statsvetenskaplig tidskrift*. 118(4): 411-444.

Webbsidor och artiklar:

Christensen, Jan. 2021. Norway. *Britannica*. 10 december.
<https://www.britannica.com/place/Norway> (Hämtad: 2021-12-14).

Ekonomifakta. 2021. *Historisk BNP-utveckling*.
<https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Ekonomi/globala-utvecklingstrender/historisk-bnp-utveckling/> (Hämtad: 2021-12-15).

Embassy of Sweden. 2019. *Sveriges Delegation NATO, Bryssel*.
<https://www.swedenabroad.se/sv/utlandsmyndigheter/nato-bryssel/vanliga-fr%C3%A5gor-till-delegationen/vad-%C3%A4r-nato/> (Hämtad: 2021-12-15).

FN-förbundet. 2021. *FN:s medlemsländer*.
<https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/fn-som-organisation/medlemslander/> (Hämtad: 2021-12-13).

Forum för levande historia. 2021. *Tyskland anfaller Danmark och Norge*.
<https://www.levandehistoria.se/fakta-om-forintelsen/andra-varldskriget/1940/tyskland-anfaller-danmark-och-norge> (Hämtad: 2021-12-14).

Forum för levande historia. 2021. *Sverige och förintelsen*.
<https://tidslinje.levandehistoria.se/sverige-och-forintelsen/> (Hämtad: 2021-12-08).

Försvarsmakten. 2021. *Hotbilden mot Sverige har blivit alltmer komplex.*

<https://www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2021/02/hotbilden-mot-sverige-har-blivit-alltmer-komplex/> (Hämtad: 2021-12-14).

Försvarsmakten. 2021. *Värnplikten genom åren.*

<https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/var-historia/artiklar/varnplikt-under-109-ar/> (Hämtad: 2021-12-14).

Globalis. 2020. *Militärutgifter i Norge.*

<https://www.globalis.se/Statistik/Militaerutgifter?country=306&country2=341> (Hämtad: 2021-12-15).

Globalis. 2020. *Statistik Norge.*

<https://www.globalis.se/Statistik?country=306#group-by-letter> (Hämtad: 2021-12-13).

Globalis. 2020. *BNP per invånare.* <https://www.globalis.se/Statistik/bnp-per-invaanare> (Hämtad: 2021-12-13).

Globalis. 2020. *Statistik Sverige.*

<https://www.globalis.se/Statistik?country=341#group-by-letter> (Hämtad: 2021-12-13).

Globalis. 2021. *Ryssland.* <https://www.globalis.se/Laender/ryssland> (Hämtad: 2021-12-17).

Globalis. 2020. *Militärutgifter.* <https://www.globalis.se/Statistik/Militaerutgifter> (Hämtad: 2021-12-15).

Globalis. 2021. *Norge.* <https://www.globalis.se/Laender/norge> (Hämtad: 2021-12-14).

Kungahuset. 2021. *Prinsessan Märtha (1901-54).*

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/attenbernadotteslakttrad/prinsessanmartha.4.2dc9487f14e8c508d03678.html> (Hämtad: 2021-12-14).

Larsson, Carl. 2021. Stärkt militär närvaro på Gotland. *SVT Nyheter*. 24 augusti. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/starkt-militar-narvaro-pa-gotland> (Hämtad: 2021-12-15).

Nationalencyklopedin. 2021. *Neutralitetspolitik*. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/neutralitetspolitik> (Hämtad: 2021-12-14).

Nato. 2021. *Relations with Russia*. https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm (Hämtad: 2021-12-17).

NATO. 2017. *Frequently Asked Questions*. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/faq.htm#A3> (Hämtad: 2021-12-14).

NATO. 2021. *Funding NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm (Hämtad: 2021-12-12).

NATO. 2020. *Partnership for Peace programme*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm (Hämtad: 2021-12-12).

NATO. 2021. *Relations with Sweden*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52535.htm (Hämtad: 2021-12-12).

NATO. 2021. *What is NATO?* <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html> (Hämtad: 2021-12-12).

Sieps. 2021. *Kan Europa försvaras?* (Podcast) <https://sieps.se/sieps-podcast/#5c8e3f0d-7531-4d89-9b5f-62594afb04c8> (Hämtad: 2021-12-12).

Sjölin, Adam. 2020. Lista: Så står partierna i Nato-frågan. *SVT Nyheter*. 9 december. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/lista-sa-har-star-partierna-i-nato-fragan> (Hämtad: 2021-12-12).

Skriftlig fråga 2020/21:633. *Svenskt medlemskap i NATO*. Tillgänglig på:

<https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/skriftlig-fraga/svenskt-medlemskap-i-nato-H811633> (Hämtad: 2021-12-16).

Store Norske Leksikon. 2021. *Norge under andre verdenskrig*.

https://snl.no/Norge_under_andre_verdenskrig (Hämtad: 2021-12-08).

Säkerhetspolisen. 2021. *Ökade säkerhetshot mot Sverige*.

<https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2021-03-18-okade-sakerhet-shot-mot-sverige.html> (Hämtad: 2021-12-17).

Säkerhetspolitik. 2015. *Militär alliansfrihet*.

<https://www.sakerhetspolitik.se/Forsvar/internationellt-forsvar/Militar-alliansfrihet/> (Hämtad: 2021-11-27).

Säkerhetspolitik. 2015. *Svensk säkerhetspolitik*.

<https://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Svensk-sakerhet/Svensk-sakerhetspolitik/> (Hämtad: 2021-11-27).

Transportstyrelsen. 2021. *Militära flygövningar 2021*.

<https://www.transportstyrelsen.se/sv/luftfart/flygplatser-flygtrafiktjanst-och-luftrum/Luftrum/militara-flygovningar-2021/> (Hämtad: 2021-11-27).

Regeringskansliet. 2021. *Det nordiska försvarssamarbetet Nordefco*.

<https://www.regeringen.se/regerings-politik/nordiskt-forsvarssamarbete/> (Hämtad: 2021-12-12).

Regeringskansliet. 2019. *Sverige deltar i Natos stabsövning Crisis Management Exercise 2019*.

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/05/sverige-deltar-i-natos-stabsovning-crisis-management-exercise-2019/> (Hämtad:

Regjeringen. 2013. *Blir verneplikt for begge kjønn*.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fd/Nyheter-og-pressemeldinger/>

[pressemeldinger/2013/stortinget-vedtar-verneplikt-for-begge-k/id730661/](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-20/id143225/?ch=5) (Hämtad: 2021-12-14).

Regjeringen. 2021. *Sikkerhets- og forsvarspolitiske omgivelser i endring*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-20/id143225/?ch=5> (Hämtad: 2021-12-15).

OSCE. 2021. *Participating States*. <https://www.osce.org/participating-states> (Hämtad: 2021-12-12).

Åmark, Klas. 2017. Sverigehatet glödde i naziöckuperade Norge. *Svenska Dagbladet*. 14 dec. <https://www.svd.se/sverigehatet-glodde-i-naziokuperade-norge> (Hämtad: 2021-12-16).